دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
کارآفرینی و کشاورزی

بررسی عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی در دانشجویان دانشکده‌ی منابع طبیعی دانشگاه چمران واحد دانشگاهی بهبهان

زهرا ربیعی[۱] و حسن صدیقی[۲]

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، (نویسنده مسوول: zahrarabiei23@yahoo.com)
۲- دانشیار، دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۲/۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۰/۲۴

چکیده

هدف این تحقیق توصیفی-پیمایشی، تحلیل عوامل مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشکده منابع طبیعی دانشگاه شهید چمران واحد بهبهان بوده است. ابزار تحقیق پرسشنامه‌ای و داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند که به‌منظور شناسایی عوامل مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان از آمار توصیفی و برای آزمون فرضیه‌های تفاوتی از آزمون یومن وایت نی و آزمون t مستقل بهره گرفته شد. نتایج نشان داد از بین متغیرهای عامل روانشناختی تاثیرگذار بر روحیه کارآفرینی دانشجویان، متغیرهای اعتماد به نفس و خودباوری و آینده‌نگر بودن دارای بیشترین تأثیر، سخت‌کوشی و توانایی مدیریت خلاقانه دارای کمترین تأثیر می‌باشند. از میان متغیرهای، آموزشی و دانشگاهی تأثیرگذار، روش‌های تدریس خلاق و انطباق دروس با پیشرفت‌های علمی دارای بیشترین تأثیر و ارزشیابی مستمر و منظم از دانشجویان دارای کمترین تأثیر بوده‌اند و از میان متغیرهای عامل سازمانی حمایت از پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینی بیشترین تأثیر و توسعه گروه‌های کارآفرینی و بینش مشترک کمترین تأثیر را دارند. همچنین، این تحقیق نشان داد که بین جنسیت، داشتن مهارت، تجربه راه‌اندازی کار و تمایل به راه‌اندازی کار با عوامل مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: روحیه‌ی کارآفرینی، عوامل روانشناختی، عوامل آموزشی، عوامل سازمانی دانشجویان دانشکده منابع طبیعی بهبهان

مقدمه

یکی از مسائل پیش‌روی کشور، دانش‌آموختگانی هستند که توانایی‌های فردی و مهارت‌های لازم را برای راه‌اندازی کسب و کار مناسب را ندارند و اغلب به جای ایجاد فرصت‌های شغلی و کارآفرینی و مشارکت در توسعه ملی، خود به دنبال استخدام شدن می باشند. از جمله راهکارهای مناسبی که اکثر کشورها برای رفع این مشکل مورد توجه قرار داده‌اند ترویج کارآفرینی در دانشگاه ها بوده است. در واقع، نظام آموزش عالی این کشورها با مداخله‌گری برنامه‌ریزی شده، تأثیر به‌سزایی در توسعه اقتصادی و حل مسئله بیکاری داشته‌اند. توجه به فرآیند کارآفرینی در

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

دانشگاه‌ها تا بدان است که سازمان علمی آموزش ملل متحد[1] در چشم‌انداز آموزش عالی برای قرن بیست و یکم، دانشگاه‌های نوین را این‌گونه تعریف نموده است: جایگاهی که در آن مهارت‌های کارآفرینی به‌منظور تسهیل قابلیت‌های دانش‌آموختگان و برای تبدیل شدن به ایجادکنندگان کار، توسعه می‌یابد (۱۶).

برای برنامه‌ریزی و ترویج فرهنگ کارآفرینی در دانشگاه و تربیت افراد کارآفرین برای آینده، توجه به برخی توانایی‌ها، مهارت‌ها و ویژگی‌های، دو سویه نظام آموزش عالی و دانشجویان امری اجتناب ناپذیر است. برای تحقق اهداف کارآفرینی در دانشگاه نیز باید به این نکته دقت نمود، که چنانچه افراد تحت آموزش، با اهداف، محتوا و روش‌های تدریس، با هم هماهنگ شوند بهره بیشتری از تلاش‌های آموزشی حاصل می شود (۳).

برخورداری جوامع از روحیه کارآفرینی، اصل و اساس پیشرفت اقتصادی کشورها به حساب می‌آید، عنصر کارآفرینی با استفاده از حداقل سرمایه و پس‌انداز و روش‌های جدید بهره برداری و ترکیب بهینه عوامل تولید، کارآیی و اثربخشی بنگاه اقتصادی را به حداکثر می‌رساند (۱۲).

کارآفرینی موضوعی است که از اواخر قرن بیستم مورد توجه محافل آموزشی کشورهای جهان قرار گرفته است. اما مهم این است که اکنون در عرصه جهانی افراد خلاق و مبتکر به عنوان کارآفرینان منشأ تحولات بزرگی در زمینه صنعتی، تربیتی و خدماتی شده‌اند. همچنین، چرخه های توسعه اقتصادی همواره با توسعه کارآفرینی به حرکت در می‌آید، به عبارت بهتر، کارآفرینی موتور رشد و توسعه است (۵). ایجاد راهبردها و خط‌مشی‌ها در سطوح مختلف برنامه ریزی‌های دولتی که بتواند هدایت‌گر دانش‌آموختگان رشته‌های منابع طبیعی به سمت ایجاد کسب و کارهای کوچک و کارآفرین باشد و نیز حمایت مالی و فنی از طرح‌های کارآفرین دانش‌آموختگان می‌تواند نقش بسیار مؤثری در پایین آوردن نرخ بیکاری و ایجاد اشتغال پایدار داشته باشد. البته کارآفرینی مفهومی عمیق‌تر از ایجاد اشتغال دارد و ایجاد اشتغال تنها بخشی از این فرآیند را تشکیل می‌دهد. با وجود اتفاق نظری که درمورد نقش کارآفرینی به‌عنوان عامل حیاتی توسعه اقتصادی- اجتماعی وجود دارد، در مورد چگونگی پیدایش فعالیت‌های کارآفرینی و ارایه مفهومی واحد از آن هم‌رأیی وجود ندارد (۱۱). دلیل این امر را می‌توان مربوط به عواملی دانست که بر کارآفرینی تأثیر می‌گذارند که از میان آنها می‌توان به عوامل روانشناختی، آموزشی، دانشگاهی و سازمانی اشاره کرد. هرکدام از این عوامل می‌تواند در روند کارآفرینی به‌عنوان عامل پیشبرنده یا بازدارنده عمل کند.

لیپ‌پی‌هیر و همکارانش (۹) در تحقیقی در زمینه دانش و شناخت کارآفرینی در دانشگاه‌های دولتی و خصوصی انجام دادند نتایج این تحقیق حاکی از آن است که دانشجویان دانشگاه‌های خصوصی انگیزه و روحیه‌ی کارآفرینی بالاتری نسبت به دانشجویان دانشگاه‌های دولتی دارند. حیدری و همکارانش (۷) روی عوامل مؤثر بر گرایش

1- United Nations Educational Scientific Organization

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

دانشجویان دانشگاه آزاد شهرستان خمین تحقیقی انجام داده که نتایج این تحقیق نشان می‌دهد بین انگیزه موفقیت، اعتماد به نفس، خودکارآمدی، عزت نفس و تحمل مشکلات با گرایش به کارآفرینی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. قرار گرفتن در جو و فضای مناسب و رقابتی، دسترسی به امکانات مالی و توسعه نوآوری و کارآفرینی توسط سیاست‌های دولتی می‌تواند در اشاعه و ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی مؤثر باشد (۱۵). در تحقیق درایسن و همکاران (۴)، مهم‌ترین عامل مؤثر در کارآفرینی فرد شخصیت فرد کارآفرین بیان شده است. یعنی اینکه چقدر به خودش و موفقیت شغلش معتقد است یا هنگامی که شکست‌ها یکی پس از دیگری پیش می آیند، چگونه مصمم می‌ماند که در آینده پیش قدم شود و چگونه فرد کارآفرین در تغییر تهدیدها به فرصت‌های شغلی مصمم می‌ماند.

در تحقیقی درباره انگیزه اصلی دانشجویان و دانش‌آموزان در زمینه کارآفرینی در انگلیس مواردی نظیر فرصتی برای ریسک کردن، سودآوری اقتصادی، امنیت شغلی و کنترل بر زندگی خود بیان گردید (۱۴). شهبازی و علی‌بیگی (۱۳)، در تحقیق خود پیرامون شایستگی‌های مورد نیاز برای دانش‌آموختگان منابع طبیعی برای ورود به عرصه اشتغال، وجود شایستگی حل مسئله را از عوامل مؤثر در این زمینه برشمردند. این قابلیت که به تشخیص مسایل و حل آنها با اندیشه کل‌نگر، خلاق و مبتکر اشاره دارد و به خلاقیت و نوآفرینی منجر می‌گردد، در نظام آموزش عالی قابل اکتساب است. به‌طورکلی، تحقیقات اخیر بر اهمیت و اثربخشی برنامه‌های آموزشی که با هدف پرورش کارآفرینی برگزار می‌گردد، تأکید می‌کند (۱).

جونز و انگلیش (۸)، طی مطالعه خود اظهار داشتند که با آموزش کارآفرینی می‌توان اعتماد به نفس، دانش و مهارت دانشجویان را افزایش و آنها را برای راه‌اندازی کسب و کار توانمند ساخت. همچنین گالوی و همکاران (۶)، در پژوهش خود دریافتند که آموزش کارآفرینی در افزایش خلاقیت و اعتماد به نفس دانشجویان و نیز مهارت‌های ارتباطی و مدیریتی آنها تأثیر دارد. عزیزی و حسینی (۲)، بکارگیری روش‌های توسعه آموزش کارآفرینی در مراکز آموزش عالی کشاورزی و منابع طبیعی را در افزایش مهارت‌های کارآفرینی در میان دانشجویان رشته‌های کشاورزی و منابع طبیعی مؤثر برشمردند و در این جهت انطباق محتوای برنامه آموزشی با نیاز بازار کار را مورد تأکید قرار دادند. در یک تحقیق دیگر مشخص شد که ویژگی‌های روانشناختی، پویایی محیط، دسترسی به منابع، مهارت‌های بازاریابی و محیط اکولوژیکی و علاقه به کشاورزی و منابع طبیعی بر توسعه کارآفرینی در واحدهای تولید مؤثر بودند (۸). بنابراین کارآفرینی، پدیده‌ای ایستا و تک‌بعدی نیست، بلکه فرآیندی است پویا که عوامل زیادی در شکل‌گیری آن دخیل هستند. این تحقیق بر آن است تا با شناسایی عوامل پیشبرنده و بازدارنده فرآیند کارآفرینی در آموزش عالی منابع‌طبیعی، گامی کوچک در جهت توسعه کارآفرینی در میان دانش‌آموختگان رشته منابع طبیعی بردارد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نظر ماهیت، در زمره تحقیقات کمی، از نظر هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی و از حیث نحوه کنترل متغیرها و شیوه جمع‌آوری داده‌ها، غیر آزمایشی بوده است. جامعه آماری تحقیق حاضر را دانشجویان دانشکده‌ی منابع‌طبیعی شهرستان بهبهان تشکیل می‌دادند (N= ۱۰۰). برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده شد و بر این اساس حجم نمونه تحقیق ۸۰ نفر انتخاب گردید (n= ۸۰). اطلاعات مورد نظر در مرحله میدانی، از طریق مراجعه به نمونه های تحقیق و به روش نمونه‌گیری تصادفی جمع‌آوری شد.

ابزار مورد استفاده در این تحقیق پرسشنامه ای بود که پس از بررسی پیشینه نظری تحقیق و بررسی مطالعات صورت گرفته در این زمینه پرسشنامه تحقیق تدوین شد و از پانل متخصصان و صاحب‌نظران (اساتید گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تهران و تربیت مدرس با توجه به دسترسی به این دانشگاه‌ها) جهت تعیین روایی محتوایی و ظاهری استفاده شده و روایی آن مورد تأیید قرار گرفت. برای تعیین میزان اعتبار ابزار تحقیق، آزمون مقدماتی از ۲۵ نفر از دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس خارج از جمعیت نمونه صورت گرفت توزیع گردید. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، پاسخ‌ها جمع‌بندی و ارزشیابی گردید و با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰ ضریب آلفا کرونباخ برای بخش‌هایی از پرسش‌نامه که با طیف‌لیکرت اندازه‌گیری شده بود محاسبه گردید و در نهایت از طریق ضریب کرونباخ آلفا، اعتبار آنها تعیین گـردید.

پرسشنامـه در چهار بخش مشخصات فردی، عامل روانشناختی، عامل آموزشی و دانشگاهی و بخش چهارم عوامل سازمانی که در ارتباط با متغیر وابسته تحقیق یعنی روحیه کارآفرینی بود، طراحی گردید. به‌منظور توصیف و تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از تحقیق از آماره‌های توصیفی نظیر فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات و آماره های استنباطی مانند همبستگی استفاده گردید. در تحقیق حاضر، از ضریب همبستگی پیرسون[1] و کای اسکور[2] استفاده شده است و برای آزمون فرضیه‌های تفاوتی از آزمـــون t مستـــقل و آزمون یومن- وایت نی[3] بهره گرفته شد.

فرضیه‌های تحقیق

۱- بین عوامل روانشناختی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و سن آنها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۲- بین عوامل آموزشی، دانشگاهی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و سن آنها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۳- بین عوامل سازمانی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و سن آنها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۴- بین عوامل روانشناختی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و جنسیت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۵- بین عوامل آموزشی، دانشگاهی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و جنسیت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

1- Pearson Correlation Coefficient 2- Chi-square 3- Mann-Whitney U Test

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

۶- بین عوامل سازمانی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و جنسیت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۷- بین عوامل روانشناختی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و داشتن مهارت یا تخصص رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۸- بین عوامل آموزشی، دانشگاهی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و داشتن مهارت یا تخصص رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۹- بین عوامل سازمانی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و داشتن مهارت یا تخصص رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۱۰- بین عوامل روانشناختی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و داشتن تجربه راه اندازی کسب و کار رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۱۱- بین عوامل آموزشی، دانشگاهی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و داشتن تجربه راه‌اندازی کسب و کار رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۱۲- بین عوامل سازمانی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و داشتن تجربه راه‌انـدازی کسب و کـار رابطـه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۱۳- بین عوامل روانشناختی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و داشتن تمایل به راه‌اندازی کسب و کار رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۱۴- بین عوامل آموزشی، دانشگاهی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و داشتن تمایل به راه‌اندازی کسب و کار تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

۱۵- بین سازمانی مؤثر بر روحیه کارآفرینی دانشجویان و داشتن تمایل به راه‌اندازی کسب و کار تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

نتایج و بحث

از مجموع ۸۰ نفر پاسخگو، ۶۴ نفر (۸۰ درصد) را زنان و ۱۶ نفر (۲۰ درصد) را مردان تشکیل می‌دادند. میانگین سن دانشجویان مورد مطالعه ۲۳ سال، حداقل سن دانشجویان ۱۹ سال و حداکثر سن آنها ۳۵ سال بود. ۲۴ درصد نمونه آماری را دانشجویان دارای مهارت و تخصص و ۷۶ درصد دانشجویان فاقد مهارت و تخصص تشکیل می‌دادند. ۹ درصد دانشجویان مورد مطالعه سابقه‌ی راه‌اندازی کسب و کار داشته‌اند و حدود ۹۱ درصد فاقد این نوع سابقه می‌باشند. ۶۴ درصد دانشجویان مورد مطالعه تمایل به راه‌اندازی‌کسب و کار داشته‌اند و ۳۶ درصد تمایلی به راه اندازی کسب و کار ندارند. جدول ۱، بیانگر دیدگاه پاسخگویان در خصوص میزان تأثر متغیرهای مربوط به عامل روانشناختی بر ایجاد روحیه کارآفرینی و رتبه‌بندی متغیرها می‌باشد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

جدول ۱- دیدگاه پاسخگویان درخصوص میزان تأثیر متغیرهای مربوط به عامل روانشناختی بر ایجاد روحیه‌ی کارآفرینی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
سخت‌کوشی و تلاش مداوم برای تحقق اهداف	۳/۳۹	۳/۴۴۰	۱/۰۱۴	۱۲
اعتماد به نفس و خودباروری	۳/۰۴	۰/۸۱۸	۰/۲۶۹	۱
آینده‌نگر بودن	۳/۰۹	۰/۹۳۰	۰/۳۰۰	۲
انگیزه	۳/۰۹	۱/۰۳۴	۰/۳۳۴	۱۰
داشتن تفکر و توان برنامه‌ریزی	۳/۰۳	۰/۹۸۱	۰/۳۲۳	۹
داشتن خطرپذیری در پذیرش و ارائه ایده‌های نو	۲/۹۴	۰/۸۹۱	۰/۳۰۳	۳
توانایی مدیریت خلاقانه	۳	۱/۰۳۱	۰/۳۴۳	۱۱
قدرت تحلیل مشکلات	۲/۹۹	۰/۹۳۴	۰/۳۱۵	۵
انعطاف‌پذیری	۳	۰/۹۵۵	۰/۳۱۸	۸
داشتن روحیه انجام کارگروهی	۳/۰۵	۰/۹۶۷	۰/۳۱۷	۷
مسئولیت‌پذیری	۳/۱۶	۰/۹۹۹	۰/۳۱۶	۶
توان ایجاد انگیزه در دیگران	۳/۱۵	۰/۹۶۹	۰/۳۰۷	۴

در رابطه با متغیرهای مربوط به عامل روانشناختی تأثیرگذار بر روحیه کارآفرین دانشجویان مشاهده می‌شود که به ترتیب متغیرهای اعتماد به نفس و خود باروری، آینده‌نگر بودن و داشتن خطرپذیری در پذیرش و ارائه ایده‌های نو دارای بیشترین تأثیر و سخت کوشی و تلاش مداوم برای تحقق اهداف، توانایی مدیریت خلاقانه و انگیزه دارای کمترین تأثیر در ایجاد روحیه کارآفرینی بوده‌اند. (جدول ۲)، دیدگاه پاسخگویان در خصوص میزان تأثیر متغیرهای مربوط به عوامل آموزشی و دانشگاهی بر ایجاد روحیه‌کارآفرینی و رتبه‌بندی متغیرهای مربوط به عوامل آموزشی و دانشگاهی برایجاد روحیه کارآفرینی را نشان می‌دهد.

جدول ۲- دیدگاه پاسخگویان در خصوص میزان تأثیر متغیرهای مربوط به عوامل آموزشی و دانشگاهی بر ایجاد روحیه کارآفرینی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
آموزش‌های فوق برنامه مرتبط با مهارت‌های شغلی	۲/۶۵	۰/۸۲۸	۰/۳۱۲	۴
روش‌های تدریس خلاق در دانشگاه‌ها	۲/۶۴	۰/۷۹۹	۰/۳۰۲	۱
محتوای مناسب دروس	۲/۷۰	۰/۹۲۰	۰/۳۴۰	۸
دارا بودن توان و مهارت عملی درزمینه موضوع درسی	۲/۹۴	۰/۹۵۹	۰/۳۲۶	۶
برنامه‌ریزی منطبق با شرایط و علایق دانشجویان	۲/۸۹	۰/۹۴۱	۰/۳۲۵	۵
استفاده از مشارکت دانشجویان در مباحث درسی	۲/۸۹	۱/۰۰۶	۰/۳۴۸	۱۰
وجود مدرسین مجرب و کارآمد	۲/۹۵	۰/۹۱۳	۰/۳۰۹	۳
جو و فضای مناسب و رقابتی در دانشگاه	۲/۹۰	۱/۰۲۶	۰/۳۵۳	۱۱
انطباق دروس با پیشرفت‌های علمی و تکنولوژیک	۲/۹۵	۰/۸۹۹	۰/۳۰۴	۲
قرار گرفتن در محیطی پویا و خلاق	۲/۹۹	۱/۰۱۳	۰/۳۳۸	۷
تجهیز آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های آموزشی دانشگاه	۲/۹۰	۱/۰۳۸	۰/۳۵۷	۱۲
ارزشیابی مستمر و منظم از دانشجویان	۲/۸۵	۱/۰۹۲	۰/۳۸۳	۱۳

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می شود از میان متغیرهای عامل آموزشی و دانشگاهی تأثیرگذار بر روحیه کارآفرینی دانشجویان، به ترتیب روش‌های تدریس خلاق، انطباق دروس با پیشرفت‌های علمی و تکنولوژیک و وجود مدرسین مجرب و کارآمد دارای بیشترین تأثیر و ارزشیابی مستمر و منظم از دانشجویان، تجهیز آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های آموزشی دانشگاه و جو و فضای مناسب و رقابتی در دانشگاه دارای کمترین تأثیر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان بوده‌اند. جدول ۳ دیدگاه پاسخگویان در خصوص میزان تأثیر متغیرهای مربوط به عوامل سازمانی برایجاد روحیه کارآفرینی و رتبه‌بندی متغیرهای مربوط به عوامل سازمانی برایجاد روحیه کارآفرینی را نشان می‌دهد.

جدول ۳- دیدگاه پاسخگویان در خصوص میزان تأثیر متغیرهای مربوط به عوامل سازمانی بر ایجاد روحیه کارآفرینی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
حمایت مدیریت از کارآفرینی	۲/۶۵	۰/۹۰۱	۰/۳۴	۴
تشویق مدیریت به نوآوری	۲/۶۲	۰/۸۷۷	۰/۳۳۴	۲
تفویض اختیار	۲/۷۲	۰/۹۱۴	۰/۳۳۶	۳
فرصت زمانی در کارآفرینی	۲/۸۱	۰/۹۶۹	۰/۳۳۴	۶
توسعه‌ی گروه‌های کارآفرینی	۲/۸۴	۰/۹۹۹	۰/۳۵۱	۸
توسعه بینش مشترک	۲/۸۳	۰/۹۷۸	۰/۳۴۵	۷
عدم محدودیت‌های سازمانی	۲/۹۰	۰/۹۸۹	۰/۳۴۱	۵
حمایت از پایان نامه‌ها و پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینی	۳/۱۶	۱/۰۰۶	۰/۳۱۸	۱

باتوجه به یافته‌های جدول ۳ از میان متغیرهای عامل سازمانی به ترتیب حمایت از پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینی، تشویق مدیریت به نوآوری و تفویض اختیار بیشترین تأثیر و توسعه گروه‌های کارآفرینی، توسعه بینش مشترک و فرصت زمانی در کارآفرینی کمترین تأثیر را در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان دارند. جدول ۴ بیانگر ضرایب همبستگی میان عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی با متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

جدول ۴- ضرایب همبستگی میان عوامل مؤثر بر روحیه کارآفرینی با متغیرهای مستقل

متغیرهای عوامل مؤثر بر روحیه کارآفرینی	متغیرهای مستقل	ضریب همبستگی	P-value
عوامل روانشناختی	سن	-۰/۰۱۶	۰/۸۸۷
عوامل آموزشی، دانشگاهی	سن	-۰/۰۴۸	۰/۶۷۰
عوامل سازمانی	سن	۰/۰۰۲	۰/۹۸۴
عوامل روانشناختی	جنسیت	۲۶/۴۲۷	۰/۵۵۰
عوامل آموزشی، دانشگاهی	جنسیت	۳۶/۳۱۰	۱/۳۵
عوامل سازمانی	جنسیت	۱۶/۹۰۰	۰/۵۹۷
عوامل روانشناختی	داشتن مهارت یا تخصص	۳۳/۵۱۷	۰/۲۱۷
عوامل آموزشی، دانشگاهی	داشتن مهارت یا تخصص	۲۸/۵۱۰	۰/۴۳۸
عوامل سازمانی	داشتن مهارت یا تخصص	۲۹/۶۹۳	۰/۰۵۶*
عوامل روانشناختی	تجربه راه‌اندازی کسب وکار	۲۷/۱۶۰	۰/۵۱۰
عوامل آموزشی، دانشگاهی	تجربه راه‌اندازی کسب وکار	۳۹/۶۳۰	۰/۰۷۱*
عوامل سازمانی	تجربه راه‌اندازی کسب وکار	۱۳/۵۴۹	۰/۸۰۹
عوامل روانشناختی	تمایل‌به‌راه‌اندازی‌کسب و کار	۲۳/۹۴۱	۰/۶۸۵
عوامل آموزشی، دانشگاهی	تمایل‌به‌راه‌اندازی‌کسب و کار	۲۶/۱۴۳	۰/۵۶۵
عوامل سازمانی	تمایل‌به‌راه‌اندازی‌کسب و کار	۲۰/۵۴۸	۰/۳۶۲

*: P≤۰/۰۵

با توجه به یافته‌های جدول ۴ می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه‌های شماره ۱، ۲، ۳ رد می‌شوند و رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری بین عوامل روانشناختی، آموزشی، دانشگاهی و سازمانی با سن دانشجویان وجود ندارد. همچنین، نتایج این جدول نشان می‌دهد که فرضیه‌های شماره ۴، ۵، ۶ معنی‌دار نمی‌باشند و رابطه‌ای بین عوامل روانشناختی، آموزشی و سازمانی با جنسیت وجود ندارد. با توجه به یافته‌های جدول ۴ می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه‌های ۷ و ۸ رد می‌شوند و رابطه مثبت و معنی‌داری بین عوامل روانشناختی، آموزشی، دانشگاهی با داشتن مهارت و یا تخصص وجود ندارد. ولی طبق نتایج می‌توان نتیجه گرفت فرضیه ۹ تأیید می‌شود و بین عوامل زمانی و داشتن مهارت و یا تخصص رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و نیز نتایج این جدول نشان می‌دهد فرضیه‌های ۱۰ و ۱۲ رد شده و رابطه‌ای بین عوامل روانشناختی، آموزشی، دانشگاهی وسازمانی با داشتن تجربه راه اندازی کسب و کار وجود ندارد. از یافته‌های جدول ۴ می‌توان نتیجه گرفت فرضیه ۱۱ تأیید و رابطه مثبت و معنی‌داری بین عوامل آموزشی و دانشگاهی با تجربه راه‌اندازی کسب و کار وجود دارد. طبق یافته‌های جدول ۴ فرضیه‌های ۱۳، ۱۴ و ۱۵ رد می‌شوند و رابطه مثبت و معنی‌داری بین عوامل روانشناختی، آموزشی، دانشگاهی و سازمانی با تمایل به راه‌اندازی کسب و کار وجود ندارد. جدول ۵ مقایسه عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان از نظر جنسیت را نشان می‌دهد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

جدول ۵- مقایسه عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان از نظر جنسیت (n= ۸۰)

مهارت	مرد (n=۱۶)	زن (n=۶۴)		P-value
	میانگین	میانگین	آماره Z	
عوامل روانشناختی	۴۵/۷۸	۳۹/۱۸	۱/۰۱۸	۰/۳۰۹
عوامل آموزشی و دانشگاهی	۴۶/۸۸	۳۸/۹۱	۱/۲۲۹	۰/۲۱۹
عوامل سازمانی	۴۸/۹۱	۳۸/۴۰	۱/۶۲۲	۰/۱۰۵

نتایج بدست آمده از مقایسه میانگین با آزمون یومن وایت نی نشان داد که بین جنسیت و عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی در بین دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. به عبارت دیگر، جنسیت تأثیری در مؤثر بودن این عوامل بر ایجاد روحیه کارآفرینی نخواهد داشت. جدول ۶ بیانگر مقایسه عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان از نظر مهارت یا تخصص می‌باشد.

جدول ۶- مقایسه عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان از نظر مهارت یا تخصص (n= ۸۰)

مهارت	بله (n=۱۸)	خیر (n=۶۲)		P-value
	میانگین	میانگین	آماره Z	
عوامل روانشناختی	۴۸/۵۳	۳۸/۱۷	۱/۶۶۸	۰/۰۹۵
عوامل آموزشی و دانشگاهی	۵۳/۴۴	۳۶/۷۴	۲/۶۸۹**	۰/۰۰۷
عوامل سازمانی	۵۱/۲۵	۳۷/۳۸	۲/۲۳۵*	۰/۰۲۵

*: P≤۰/۰۵، **: P≤۰/۰۱

نتایج بدست آمده از مقایسه میانگین با آزمون یومن وایت نی نشان داد که بین دانشجویان از نظر داشتن یا نداشتن مهارت و عوامل آموزشی و دانشگاهی مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی در سطح خطای یک درصد تفاوت معنی‌داری وجود دارد (z=۲/۶۸۹، sig=۰/۰۰۷). به عبارت دیگر، عوامل آموزشی و دانشگاهی بین دانشجویان دارای مهارت با میانگین ۵۳/۴۴ تأثیر بیشتری نسبت به بین دانشجویان فاقد مهارت با میانگین ۳۶/۷۴ دارد. همچنین، اختلاف معنی‌داری بین دانشجویان دارای مهارت و فاقد مهارت با عوامل سازمانی وجود دارد (z=۲/۲۳۵، sig=۰/۰۲۵). به عبارت دیگر، عوامل سازمانی تأثیر بیشتری بر دانشجویان دارای مهارت با میانگین ۲۱/۲۵ نسبت به دانشجویان فاقد مهارت با میانگین ۳۷/۳۸ دارد. بین داشتن مهارت در تأثیرپذیری عوامل روانشناختی اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد. به عبارت دیگر، داشتن مهارت یا نداشتن مهارت در تأثیربخش بودن عوامل روانشناختی تأثیری ندارد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

جدول ۷- مقایسه عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان از نظر داشتن تجربه ی راه اندازی کسب و کار (n= ۸۰)

مهارت	بله (n=۸)	خیر (n=۷۲)		
	میانگین	میانگین	آماره Z	P-value
عوامل روانشناختی	۴۱/۰۶	۳۹/۵۵	۱/۱۰۰	۰/۲۷۱
عوامل آموزشی و دنشگاهی	۵۳/۳۱	۳۹/۰۸	۱/۶۴۶	۰/۱۰۰
عوامل سازمانی	۵۶/۸۱	۳۸/۶۹	۲/۰۹۸*	۰/۰۳۶

*: P ≤۰/۰۵

نتایج بدست آمده از جدول ۷ که مقایسه میانگین با آزمون یومن وایت نی را نشان می‌دهد، بیانگر آن است که بین دانشجویان از نظر داشتن یا نداشتن تجربه راه اندازی کسب و کار و مؤثر بودن عوامل سازمانی در سطح خطای ۵ درصد تفاوت معنی‌داری وجود دارد (z=۲/۰۹۸، sig=۰/۰۳۶). به عبارت دیگر، دانشجویانی که دارای تجربه راه اندازی کسب و کار هستند با میانگین ۵۶/۸۱ بیشتر تحت تأثیر عوامل سازمانی قرار می‌گیرند تا دانشجویانی که فاقد تجربه راه اندازی کسب و کار با میانگین ۳۸/۶۹ می‌باشند. بین داشتن یا نداشتن تجربه راه اندازی کسب و کار با سایر عوامل مؤثر برایجاد روحیه کارآفرینی اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد. به عبارت دیگر، داشتن یا نداشتن تجربه در مؤثر بودن عوامل روانشناختی و آموزشی و دانشگاهی تأثیری ندارد.

جدول ۸- مقایسه عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان از نظر داشتن تمایل به راه اندازی کسب و کار (n= ۸۰)

مهارت	بله (n=۵۰)		خیر (n=۳۰)		آماره t	P-value
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
عوامل روانشناختی	۳۶/۲۰۰	۹/۶۸۹	۳۸/۱۰۰	۱۱/۰۲۷	۰/۸۰۶	۰/۴۲۳
عوامل آموزشی و دنشگاهی	۳۶/۹۶۰	۱۰/۷۲۰	۳۷/۷۶۶	۹/۵۴۰	۰/۳۳۹	۰/۷۳۵
عوامل سازمانی	۲۲/۵۲۰	۷/۱۲۰	۲۲/۴۶۶	۵/۳۵۴	۰/۰۳۸	۰/۹۷۰

نتایج بدست آمده از مقایسه میانگین با آزمون t مستقل[1] نشان داد که بین داشتن یا نداشتن تمایل به راه‌اندازی کسب و کار با عوامل مؤثر بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد. به عبارت دیگر، داشتن تمایل یا نداشتن آن تأثیری بر مؤثرتر بودن این عوامل بر ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان نخواهد داشت. براساس یافته های تحقیق مشخص شد که میان متغیرهای مربوط به عامل روانشناختی تأثیرگذار بر روحیه کارآفرینی دانشجویان به ترتیب، اعتماد به نفس و خود باروری، آینده‌نگر و داشتن خطرپذیری در پذیرش ایده‌های نو دارای بیشترین تأثیر می‌باشد. این نتیجه با یافته‌های تحقیق حیدری و همکاران (۷) و درایسن و همکارانش (۴) مطابقت دارد. سخت‌کوشی و تلاش مداوم برای تحقق اهداف توانایی مدیریت خلاقانه و انگیزه دارای کمترین تأثیر

1- Independent Sample T- test

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

در ایجاد روحیه کارآفرینی بودند که این نتیجه با یافته‌های تحقیق حیدری و همکاران (۷) مغایرت داشت. از میان متغیرهای مربوط به عامل آموزشی و دانشگاهی تأثیرگذار، به ترتیب روش‌های تدریس خلاق، انطباق دروس با پیشرفت‌های علمی و تکنولوژیک و وجود مدرسین مجرب و کارآمد دارای بیشترین تأثیر و ارزشیابی مستمر و منظم از دانشجویان، تجهیز آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های آموزشی دانشگاه و جو و فضای مناسب و رقابتی در دانشگاه دارای کمترین تأثیر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان بوده‌اند. این نتیجه با یافته‌های تحقیقات تورو و همکاران (۱۵) مغایرت دارد.

از میان متغیرهای مربوط به عامل سازمانی به ترتیب حمایت از پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینی، تشویق مدیریت به نوآوری وتفویض اختیار بیشترین تأثیر و توسعه گروه‌های کارآفرینی، توسعه بینش مشترک و فرصت زمانی در کارآفرینی کمترین تأثیر را در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان دارند که این نتیجه با نتایج تحقیق عزیزی و حسینی (۲) مطابقت دارد. لذا، دانشگاه‌ها به‌منظور موفقیت در زمینه کارآفرینی و القاء و تقویت روحیه کارآفرینی، بایستی به صورت نظام‌مند و چندبعدی عمل کرده و ابعاد مختلف ارتباطی، روانشناختی، دانشگاهی و به خصوص آموزشی که در تحقیقات مختلف نیز به آن اشاره شده است را مدنظر قرار دهند. دانشگاه‌ها بایستی در سیاست‌گذاری‌های کلان خود، علاوه بر تقویت مهارت‌های علمی، فنی و تخصصی، نسبت به توسعه و تقویت مهارت‌ها و روحیه کارآفرینی دانشجویان نیز توجه لازم را مبذول دارند. در این تحقیق مشخص شد که داشتن مهارت یا تخصص در مؤثر بودن عوامل آموزشی و دانشگاهی و عوامل سازمانی مؤثر می‌باشد و همچنین داشتن تجربه در مؤثربودن عوامل سازمانی مفید می باشد. همچنین، جنسیت در مؤثر بودن عوامل مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی تأثیری ندارد. بنابراین، بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- با توجه به این که روش‌های تدریس خلاقانه در محیط‌های اجرایی بالاترین اولویت را در میان متغیرهای مربوط به عامل آموزشی و دانشگاهی تأثیرگذار در ایجاد روحیه کارآفرینی داشت، لذا، توصیه می‌شود این امر با جدیت و کیفیت بیشتری انجام پذیرد، تا هرچه بیشتر و بهتر به تقویت روحیه کارآفرینی دانشجویان بیانجامد.

- با توجه به نتایج به دست آمده توصیه می شود که از طرق مختلف از قبیل برگزاری کلاس‌ها، کارگاه‌ها، دوره‌ها و برگزاری سمینارهای تخصصی کارآفرینی در دانشکده ها، دانشجویان با مفاهیم و اصول اساسی کارآفرینی آشنا شده تا از این طریق بتوان نسبت به تقویت هرچه بیشتر روحیه کارآفرینی دانشجویان اقدام نمود.

- با توجه به اینکه امروزه فناوری ارتباطات و اطلاعات و به طورکلی کامپیوتر و اینترنت نقش بسیار مهم و تأثیرگذاری در بخش‌های جامعه دارد، موضوع کارآفرینی نیز مستثنی از این موضوع نمی‌باشد، لذا پیشنهاد می‌گردد که دسترسی مطلوب و کافی به کامپیوتر و اینترنت برای دانشجویان فراهم گردد و زمینه برای ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی و آموزش‌های الکترونیکی در این زمینه مهیا گردد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

- با توجه به اینکه حمایت از پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینی بالاترین تأثیر را در عوامل سازمانی دارد لذا، می‌توان گفت توجه مسؤولین ذیربط و دانشگاه‌ها به این امر کمک فراوانی به توسعه و تروج کارآفرینی خواهد کرد.
- با توجه به اینکه داشتن مهارت و تجربه‌ی راه اندازی کسب و کار در مؤثرتر بودن عوامل در ایجاد روحیه کارآفرینی سودمند می‌باشند لذا، برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها باید به سمتی حرکت کنند که زمینه فعالیت‌های عملی و کسب مهارت‌های لازم برای دانشجویان فراهم گردد. که لازمه‌ی آن ارتباط داشتن دانشگاه‌ها با محیط کار بیرون می باشد.

منابع

1. Anderson, A.R. and S.L. Jack. 2001. Enterprise and learning. aberdeen, university of aberdeen. Journal of Social and Behavioral Sciencea, 91: 403-410
2. Azizi, B. and S.M. Hosseini. 2005. Effective factors for the development of entrepreneurial spirit and skills among students Karaj Agricultural College, Thesis in Agricultural Extension Education, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran. (In Persian)
3. Block, Z. and S.A. Stumpf. 1992. Entrepreneurship education research: Experience and challenge. In D. L. Sexton and J.D. Kasarda (Eds), The state of the art of entrepreneurship, 17-45 pp.
4. Driessen, M.P. and P.S. Zwart. 1997. The role of the entrepreneur in small business success: The Entrepreneurship Scan. Journal of Business Venturing, 28: 683-689
5. Fisscher, O.D., Y. Fenkel, A. Lurie and A. Nijhof. 2005. Stretching the Frotiers: Exploring the Relationships Between Entrepreneurship and Ethics. Journal of Business Ethies. 60: 207-209
6. Gallowy, L., M. Anderson, W. Brown and L. Wilson. 2005. Enterprise skills for the economy. Journal of Education & Training, 47: 7-17.
7. Heydari, H., D. Mahani and M. Rostami. 2013. The study of the relationships between achievement motive, in novation, ambiguity to lerance, self-efficacy, self-esteem and self-actualization, with the orientation of entrepreneurship in the Islamic Azad University of Khomein students. Journal of Social and Behavioral, 84: 820-826. (In Persian)
8. Jones, C. and J. English. 2005. A contemporary approach to entrepreneurship education. Journal of Education & Training. 46: 416-423.
9. Lopepihie, Z.A., A. Bagheri and Z.H. Abdulla Sani. 2013. Knowledge of cognition and entrepreneurial intentions: Implication for learning entrepreneurship in public and private universities. Journal of Social and Behavioral Sciences, 97: 174-181.
10. Morad nejadi, H. 2006. Factors analysis on the development of entrepreneurship in the greenhouse units. Ph.D. disscrtation in the field of agricultural extension. Tehran University. College of Agriculture and Natural Resources.
11. Noruzi, M.R., W. Jonathan and G.R. Rahimi. 2010. An Exploration of Social Entrepreneurship in the Entrepreneurship Era. Journal of Asian Social Science, 6: 122-134.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

12. Sabet fard, M. 2004. Entrepreneurial spirit. Journal of the Industry, 18: 45-66. (In Persian)
13. Shahbazi, A. and A. Alibeigi. 2006. Suitability analysis for agricultural graduates entering the job market in agriculture. Journal of Agricultural Extension and Education, 2: 15-24. (In Persian)
14. Turnbull, A., S. Williams, A. Paddison and G. Fahad. 2001. Entrepreneurship education, does it work? (ED. Anderson and Jack). University of Aberdeen, Bank of Scotland, 42: 316-423.
15. Turro, A., D. Urbano and M. Peris-Ortiz. 2013. Culture and innovation: The moderating effect of cultural values on corporate entrepreneurship. Journal of the industry, 5: 211-245.
16. UNESCO. 2003. World Declaration on Higher Education for the 21 st century Vision and Actio Technological Forecasting & Social Change, 8: 387-402.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]

Study of Effective Factors on Development of Entreprenurship Spirit in the Natural Resources Students of Chamran University-Academic Unit of Behbahan

Zahra Rabiei[1] and Hassan Sadighi[2]

1- M.Sc. Student, University of Tarbiat Modares (Corresponding author: Zahrarabiei23@yahoo.com)
2- Associate Professor, University of Tarbiat Modares
Received: April 22, 2014 Accepted: January 14, 2015

Abstract

The purpose of this descriptive -survey research is to analyses the effective factors in the development of the entrepreneurship spirit among the natural resources students. Research has been done by questionnaire, data were analyzed by using spss software and in order to identify factors involved in the entrepreneurial spirit of student's descriptive statistics were used and the Mann-Whitney U Test and Independent T-test were used to test the difference hypothesis. the results have showed that among the psychological variables, variables related to psychological factors influencing the entrepreneurial spirit including self- confidence, self-esteem and prospective being variables, have the greatest impact and hard-working , capability of creative management have the least impact**.** Among the effective educational and collegiate variables, creative teaching methods, adaptation of courses with scientific and have the greatest impact and continuous and regular evaluation of students have the least impact and among the institutional factors, supporting the thesis and researches related to entrepreneurship variable have the most impact and developing entrepreneurship groups and a shared vision and variables have the least impact. This research also shows that there is no significant and positive relationship between the gender, skill, experience and desire to set up business and effective factors on developing students' s entrepreneurial spirit.

Keywords: Entrepreneurship spirit, Psychological Factors, Educational Factors, Institutional factors, Natural resources students of Behbahan

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-09]